

Program Hasík CZ

Výchova dětí v oblasti požární ochrany

Petr Mazáč

Bakalářská práce 2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr MAZÁČ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení pojmů preventivně výchovné činnosti z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva u žáků základních škol.

Příprava metodiky výzkumné části, rozhodnutí o metodách.

Realizace kvantitativního výzkumu – dotazník.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

LINHART, Petr, et al. Ochrana člověka za mimořádných situací: Příručka pro učitele základních a středních škol. 1. vyd. Praha: TECH-MARKET, 1999. 127 s. ISBN 80-86114-25-2.

MARTÍNEK, Bohumír, et al. Ochrana člověka za mimořádných událostí: Příručka pro učitele základních a středních škol. 2. roz. vyd. Praha: MV – GR HZS ČR, 2003. 119 s. ISBN 80-86640-08-6.

MIKULKA, Bohdan, MIKULKA, Štěpán, PIŇOS, Miroslav. Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol. 1. vyd. Praha: MV – GR HZS ČR, 2003. 182 s. ISBN 80-86640-21-3.

Hasičské noviny: List Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. 2009, roč.20.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Štátná
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

11. února 2010

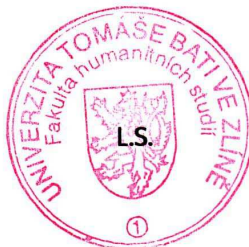
Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 11. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 1.5.2010 .....

....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá výchovou dětí v oblasti požární ochrany. Shrnuje problematiku mimořádných událostí, ochrany obyvatelstva a především má nastínit dřívější i současnou výuku ve školách. Zároveň představuje program Hasík, jako jeden z nejvýznamnějších preventivních programů v oblasti prevence a výchovy dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Praktická část sleduje diferenciaci v informovanosti o mimořádných událostech u žáků druhého stupně základních škol, kde program Hasík proběhl a žáků druhého stupně základních škol, kde tento program realizován nebyl. Zároveň mapuje samotný zájem žáků o tuto problematiku.

Klíčová slova: mimořádná událost, krizové situace, krizové řízení, ochrana obyvatelstva, civilní ochrana, integrovaný záchranný systém, výuka dětí, žák, základní škola

ABSTRACT

My work is interested in education of children in a field of a fire protection. The target is to sum up problems of emergency events and population protection. But first of all I would like to compare the education of a fire protection at schools in the past and nowadays.

The work also presents a preventive program „Hasík“, the one of the most important programs in the field of a prevention and education of children in this area.

In a practical part of my work I tried to monitor the differences in providing information about emergency events among second degree pupils of basic schools. On the basis of my research I compare knowledge and interest of pupils at basic schools, where the project was realized and the others which didn't participate.

Key words: emergency event, crisis situation, crisis management, population protection, civil protection, joint rescue service, pupil, basic school

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Jarmile Šťastné za vedení práce a velkou trpělivost.

Poděkování patří i Mgr. Miroslavu Piňosovi za odborné poradenství, občanskému sdružení Citadela Bruntál za poskytnuté materiály, základním školám Orlová a Otrokovice za velkou vstřícnost při realizace dotazníkového šetření.

A také bych rád poděkoval panu Jiřímu Mojžíškovi z oddělení ochrany obyvatelstva HZS Zlínského kraje, který mi poskytl literaturu k dané problematice a cenné podněty a připomínky k napsání této práce.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI	14
1.1 ZÁKLADNÍ POJMY	14
1.2 ORGÁNY ODPOVĚDNÉ ZA LIKVIDACI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ.....	15
1.2.1 Integrovaný záchranný systém	16
2 OCHRANA OBYVATELSTVA	17
2.1 HISTORIE OCHRANY OBYVATELSTVA.....	17
2.2 ZÁKLADNÍ ÚKOLY OCHRANY OBYVATELSTVA	18
2.2.1 Varování	18
2.2.2 Evakuace	18
2.2.3 Ukrytí	19
3 VÝUKA CIVILNÍ OBRANY VE ŠKOLÁCH	20
3.1 VÝUKA CIVILNÍ OBRANY VE ŠKOLÁCH DO ROKU 1989.....	20
3.2 VÝUKA CIVILNÍ OBRANY VE ŠKOLÁCH PO ROCE 1989 DO ROKU 2000.....	21
3.3 VÝUKA CIVILNÍ OCHRANY V SOUČASNOSTI	22
3.3.1 Příprava budoucích pedagogů	22
4 PROGRAM HASÍK CZ	24
4.1 CHARAKTERISTIKA PROGRAMU HASÍK	24
4.1.1 Vývoj programu	24
4.1.2 Cíle programu.....	24
4.2 REALIZACE PROGRAMU	25
4.2.1 Příprava instruktorů.....	25
4.2.2 Působení instruktorů na školách.....	26
4.2.3 Další formy propagace	26
4.3 ZKUŠENOSTI S APLIKACÍ PROGRAMU VE ZLÍNSKÉM KRAJI	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 VÝZKUM	29
5.1 CÍLE VÝZKUMU	29
5.1.1 Výzkumný cíl	29
5.1.2 Výzkumný problém.....	29
5.1.3 Dílčí cíle	29
5.2 METODOLOGIE VÝZKUMU	30
5.2.1 Pilotáž.....	30
5.2.2 Vzorek výzkumu	30
5.2.3 Metody výzkumu.....	30
6 VLASTNÍ VÝZKUM	31

6.1	STRUKTURA DOTAZNÍKU	32
6.2	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	32
6.3	ZHODNOCENÍ VÝZKUMU	42
6.4	PRAKTICKÉ DOPORUČENÍ.....	43
ZÁVĚR		44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		46
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		48
SEZNAM TABULEK.....		49
SEZNAM GRAFŮ		50
SEZNAM PŘÍLOH.....		51

ÚVOD

V současné době se k nám denně z médií dostávají spousty zpráv o mimořádných událostech, krizových situacích, hromadných neštěstích, dopravních nehodách apod. z různých koutů světa a nevyhýbají se ani České republice. A co až se budou týkat nás samotných? Jsme však my sami na takovou situaci připraveni?

Jako téma bakalářské práce jsem záměrně zvolil program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany. Hlavní myšlenkou bakalářské práce je shrnout dosavadní výsledky výuky ochrany obyvatelstva, a také poukázat na kdysi chybné rozhodnutí našich zákonodárců v devadesátých letech o zrušení jakékoliv výuky ochrany obyvatelstva, které mělo za následek žalostný propad ve znalostech této problematiky u několika generací, které jsou v současnosti ve věku okolo třiceti let, což je v podstatě nejproduktivnější část jejich života. Vzhledem k tomu, že v souvislosti s rozvojem průmyslu a techniky přibývá v dnešní uspěchané a nervózní době havárií s únikem nebezpečných látek do ovzduší nebo do životního prostředí, a také přibývá přírodních katastrof, ať už spojených se změnami klimatu či ne, zjistíme, že právě výše uvedená skupina třicátníků je nejvíce ohrožena na zdraví případně i na životě.

Jako hasič se denně setkávám s lidským neštěstím a mnohdy zjišťuji, že stačilo málo, aby došlo buď k úplnému odvrácení příčiny mimořádné události, nebo alespoň včasnou adekvátní reakcí ke snížení rizika na minimum. Vždyť stačí každoročně nahlédnout do statistik a zjistíme, že za požáry v nejčastějších případech stojí nedbalost. To samé se můžeme dočíst u dopravních nehod nebo u mnohých úniků nebezpečných látek.

Mnohdy sice nejde o přímé ohrožení, jak by se mohlo zdát, vždyť do krizové situace se nedostáváme každý den, ale právě proto se toto skryté nebezpečí v minulosti dosti podcenilo a na mnoha místech působení lidské činnosti stále podceňuje. Jde tedy hlavně o to, že pokud se připravený a vycvičený člověk dostane do krizové situace, je jisté, že má daleko větší šanci nezpánikařit a dokáže včas a adekvátně reagovat na vzniklou mimořádnou událost, poskytnout kvalitní a účinnou pomoc sobě a svým blízkým, případně dalším lidem, kteří si se vzniklou situací nebudou vědět rady. Kdy tedy začít s povědomím osobní odpovědnosti? Myslím si, že právě základní škola je tou správnou dobou, dítě získává znalosti, zkušenosti, začíná přemýšlet o svých názorech a hlavně si začíná osvojovat vlastní přístup k okolnímu světu a sobě samému.

Cílem bakalářské práce je představit samotný pojem mimořádná událost, vysvětlit hlavní funkce ochrany obyvatelstva, shrnout dosavadní způsoby výuky ochrany obyvatelstva, nastínit její historický vývoj i s chybami, které měli fatální dopad na dnešní školství. Určitým východiskem se jeví program Hasík, který se plně věnuje tématu ochrany obyvatel, ať už po stránce požární ochrany, tak také po stránce civilní ochrany již od prvního stupně základních škol, přes druhý stupeň až po víceletá gymnázia, speciální školy nevyjímaje. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum formou dotazníkového šetření, které proběhlo u žáků druhého stupně základních škol. Cílem samotného výzkumu je především zhodnotit jaké jsou znalosti této problematiky u žáků škol, kde byl program Hasík aplikován a znalosti žáků škol kde tento program zařazen do výuky nebyl. A dále také zjistit samotný zájem žáků o tuto problematiku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI

V posledních letech jsou stále častěji lidé ohrožováni různými nepříznivými vlivy, které ve velké míře ovlivňují následné jednání člověka a jeho chování v budoucnosti. Tyto negativní vlivy můžeme označit jako mimořádné události, které vznikají v důsledku buď přírodních jevů – ty označujeme jako přírodní, nebo v důsledku působení člověka - ty pak označujeme jako antropogenní (Martínek, 2003).

Přírodní mimořádné události vznikají v důsledku geofyzikálních procesů a jistým způsobem jsou předvídatelné a obyvatele lze před nimi varovat. Antropogenní, nebo-li následkem lidské činnosti, vznikají mimořádné události jako jsou havárie, průmyslové havárie, dopravní nehody, technologické havárie apod., které poškozují majetek, životní prostředí a ohrožují lidské životy (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Mimořádné události je třeba nepodceňovat, připravit se na ně, protože jen připravený člověk bude v krizové situaci reagovat klidně, rozvážně a svým chováním nezpůsobí další škody či snad případnou újmu na zdraví. Několikaleté zkušenosti ukazují, že dobře připravený člověk dokáže lépe překonat strach a paniku, dokáže reálněji zhodnotit vzniklou situaci a následnou adekvátní reakcí dokáže lépe pomoci nejen sobě, ale což je podstatné tak také druhým – méně připraveným spoluobčanům.

1.1 Základní pojmy

Ochrana obyvatelstva - plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany životů, zdraví a majetku (Linhart, 1999).

Mimořádná událost - škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací (Linhart, 1999).

Živelná pohroma - neovládaná mimořádná událost vzniklá v důsledku působení ničivých přírodních sil (Linhart, 1999).

Havárie - mimořádná událost vzniklá v souvislosti s provozem technických zařízení a budov nebo výrobou, zpracováním, skladováním, užitím a přepravou nebezpečných látek (Martínek, 2003).

Katastrofa - náhle vzniklá mimořádná událost velkého rozsahu, kdy řešení situace může být úspěšné jen tehdy, uplatní-li se koordinovaný postup záchranných složek pod řízením správních úřadů a obcí. Z hlediska počtu zraněných a zasažených je katastrofou mimořádná událost, při níž je více než padesát postižených bez rozdílu počtu mrtvých, těžce zraněných či lehce zraněných (Martínek, 2003).

Druhy a příklady některých mimořádných událostí:

- Mimořádná událost přírodní
  - povodeň,
  - sesuv půdy,
  - zemětřesení,
  - hurikán,
  - lesní požár.

- Mimořádná událost antropogenní (způsobená člověkem)
  - dopravní nehoda,
  - ropná havárie,
  - zřícení domu,
  - havárie v chemickém průmyslu,
  - radiační havárie.

1.2 Orgány odpovědné za likvidaci mimořádných událostí

Odpovědnost za ochranu obyvatelstva je svěřena Ministerstvu vnitra. Jednou ze složek Ministerstva vnitra je Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen HZS), který byl zřízen zákonem č. 238/2000 Sb., jehož posláním je chránit životy, zdraví a majetek obyvatel před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech (Zákon č. 238/2000 Sb.).

HZS České republiky tvoří jednotlivé HZS krajů, které plní úkoly požární ochrany a ochrany obyvatelstva v jednotlivých krajích. Záchranné a likvidační práce však nemůže zvládnout jedna záchranná organizace a proto byl v České republice vytvořen v roce 2000 integrovaný záchranný systém (dále IZS) (Martínek, 2003).

1.2.1 Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém tvoří základní a ostatní složky IZS. Tyto složky jsou připraveny poskytnout postiženému obyvatelstvu neprodleně nezbytnou pomoc a zajistit provedení neodkladných záchranných a likvidačních prací (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Základní složky IZS tvoří:

- Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR),
- jednotky sboru dobrovolných hasičů zařazené do plošného pokrytí,
- zdravotnická záchranná služba (ZZS),
- Policie České republiky (PČR).

Ostatní složky IZS:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví (např. hygienické stanice),
- havarijní, pohotovostní, odborné a ostatní služby (např. Horská služba, plynárenská pohotovost, energetická pohotovost),
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace (např. Český červený kříž).

Zde je ještě třeba podotknout, že ostatní složky IZS poskytují plánovanou pomoc na vyžádání, tzn. na předem písemně dohodnutý způsob poskytnutí pomoci (Martínek, 2003).

2 OCHRANA OBYVATELSTVA

Ochrana obyvatelstva existuje v našich zemích v různé podobě a pod různými názvy prakticky nepřetržitě od dvacátých let minulého století, s výjimkou několika let protektorátu až do současné doby (Martínek, 2003).

2.1 Historie ochrany obyvatelstva

Období organizované ochrany obyvatelstva je možné rozdělit do několika časových úseků, z nichž každý má svoje charakteristické prvky.

V letech 1935 - 1938 představuje civilní protiletecká ochrana zatím jedinou historickou etapu existence ochrany obyvatelstva v podmínkách opravdového tržního hospodářství, která skončila zánikem republiky a vznikem protektorátu Čechy a Morava a Slovenského státu.

Poválečné období v letech 1945 – 1951 je charakteristické likvidací civilní protiletecké ochrany do roku 1948 a snahou o její znovuvybudování po tomto datu.

Rozmezí let 1951 – 1957 se vyznačuje vznikem civilní obrany se zaměřením na ochranu proti konvenčním zbraním v případě ozbrojeného konfliktu.

V letech 1958 – 1975 plnila civilní obrana úkoly opatření spojené s ochranou obyvatelstva a národního hospodářství proti použití zbraní hromadného ničení v případě ozbrojeného konfliktu. Do řízení civilní obrany se promítly změny ve státoprávním uspořádání země v roce 1968.

Časová etapa 1975 – 1989 je charakterizována přechodem civilní obrany z resortu federálního ministerstva vnitra k resortu federálního ministerstva obrany, novou koncepcí ochrany obyvatelstva a snahou právně legalizovat činnost civilní obrany při přírodních katastrofách a průmyslových haváriích v období míru.

V roce 1990 - 1992 byla zahájena transformace civilní obrany s cílem vytvořit moderní spolehlivý systém ochrany obyvatelstva, odpovídající systémům ve vyspělých zemích.

Od roku 1993 do současnosti zaznamenali činnosti civilní obrany množství systémových, organizačních a legislativních změn; mimo jiné i změnu názvu. Od tohoto roku hovoříme o civilní ochraně a po přijetí tzv. krizové legislativy v roce 2000 o ochraně obyvatelstva (Šilhánek, 2005).

2.2 Základní úkoly ochrany obyvatelstva

Každý vyspělý stát světa vytváří podmínky ke snížení následků mimořádných událostí, které mohou kdykoliv ohrozit životy, zdraví a majetek obyvatelstva. Jedním z prvořadých opatření je včas a kvalitně informovat a případně varovat obyvatelstvo před hrozícím nebezpečím.

2.2.1 Varování

Varování se provádí proto, aby obyvatelé v ohrožených místech nebo celých oblastech mohli včas přijmout opatření, která by zachránila jejich životy a zdraví a co nejvíce snížila škody na jejich majetku. Jedním ze základních úkolů ochrany obyvatelstva je tedy zabezpečit včasné varování obyvatel před potenciálním nebezpečím.

Dnem 1. listopadu 2001 byl na území České republiky zaveden jednotný varovný signál „Všeobecná výstraha“ pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Jedná se o kolísavý tón sirény v délce trvání 140 vteřin. Sirény s tímto tónem mohou být použity dle potřeby místně, nebo na území kraje a případně i na území celého státu. K vyhlášení se přistupuje v případech, kdy může dojít, nebo již došlo k ohrožení životů a zdraví obyvatel v důsledku mimořádných událostí – ať už živelní pohromy, mimořádné události (např. požár s únikem toxických zplodin do ovzduší) či jiné havárie s únikem nebezpečných látek do životního prostředí (Šilhánek, 2005).

2.2.2 Evakuace

Evakuace zpravidla následuje po mimořádné události větších rozměrů nebo po události s únikem nebezpečných látek. Evakuace je soubor opatření určených k přemístění osob, zvířat a majetku ze zasažených, případně ohrožených prostor na jiné bezpečné místo. O evakuaci a jejím způsobu provedení se občan může dozvědět z místního veřejného rozhlasu, hlídky policie, městské policie nebo z vysílání médií (rozhlas, televize). Aby nedocházelo ke zbytečným průtahům a nedošlo ke vzniku paniky, je dobré vždy respektovat nařízený způsob evakuace a řídit se pokyny zainteresovaných osob (Šilhánek, 2005).

2.2.3 Ukrytí

Pod tímto pojmem rozumíme využití úkrytů civilní ochrany a jiných vhodných prostor, které se dají pomocí stavebních a jiných doplňkových úprav přizpůsobit k ochraně obyvatel (Šilhánek, 2005).

3 VÝUKA CIVILNÍ OBRANY VE ŠKOLÁCH

Praktický obsah výuky branné výchovy lze obecně rozdělit do čtyř skupin. První skupinu tvořily technické znalosti a dovednosti použitelné při pobytu člověka ve volné přírodě. Jednalo se o znalosti nebezpečí, které na člověka číhají ve volné přírodě, práce s mapou, techniku první pomoci, úpravu pokrmů v primitivních podmínkách a techniky likvidace různých druhů požárů běžně dostupnými prostředky.

Druhou skupinu tvořily vědomosti využitelné v extrémních situacích vyvolaných mimořádnými událostmi. Důraz se kladl především na válečný konflikt, proto se jednalo o znalosti signálů civilní obrany, prostředků individuální ochrany a třeba také střelecké dovednosti.

Třetí skupina obsahovala specifické technické obory jako například parašutismus, potápění nebo motorismus.

Čtvrtá skupina byla sportovně zaměřená. Branné sporty zde byly dováděny až k vrcholným výkonům a pod záštitou Svazarmu prezentovány na soutěžích (Chlábková, 2007).

3.1 Výuka civilní obrany ve školách do roku 1989

V roce 1937 - konkrétně 1. září 1937 byla péče o výchovu a vzdělávání v tehdejší Československé republice rozšířena zákonem č. 184 (Zákon o branné výchově) o povinnou brannou výchovu. Dle tohoto zákona byla branná výchova povinná pro všechny obyvatele dnem započítí jejich školní docházky. Zákon obsahoval také osnovy a materiály pro přípravu pedagogických pracovníků, kteří vyučovali brannou výchovu ve školách. V roce 1938 byly vydány předpisy o výuce branné výchovy na vysokých školách a do praxe byl zaveden samostatný předmět nauka o obraně státu. V různých podobách a variacích doplněných např. vojenskou přípravou byl tento předmět provozován celých patnáct let.

V roce 1953 přestala být branná výchova povinnou a byla nahrazena zájmovými kroužky pod hlavičkou organizace Svazarm (Svaz pro spolupráci s armádou).

Dne 27. června 1973 byl opět schválen zákon o branné výchově. Tentokrát měl č. 73 a v něm byla stanovena příprava všech obyvatel k civilní obraně.

Aby měl předmět branná výchova kdo vyučovat, byl na základě směrnic ministerstva školství ze dne 30. května 1977 zaveden na všech školách, které vyučovaly budoucí učitele, povinný vyučovací předmět branná výchova.

V následujících letech byl trend obdobný. Povinnou výuku ještě doplňovaly dle odborně technických a sportovních zájmů organizace Svazarmu. Zájem o brannou činnost žáků pomáhali uskutečňovat také Socialistický svaz mládeže (SSM), Československý červený kříž (ČSČK), Svaz požární ochrany (SPO) nebo Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV), popřípadě další organizace podobného zaměření. Branná činnost se úzce prolínala s pobytem v přírodě, sportem a turistikou a hlavním znakem této doby bylo její masové provádění (Chlíbačková, 2007).

3.2 Výuka civilní obrany ve školách po roce 1989 do roku 2000

V roce 1991 došlo ke zrušení zákona č. 73 z roku 1973 Sb. o branné výchově a tímto krokem došlo k prakticky úplné likvidaci výuky branné výchovy na školách všech stupňů. Současně se zrušením výuky na základních školách došlo také ke zrušení učitelského oboru branná výchova na pedagogických vysokých školách. Výuka nebyla ničím nahrazena.

Během následujících let se ukázalo, že problematika ochrany byla podceněna a z velké části zanedbána a tento defekt se projevil výpadkem odborných znalostí této problematiky u několika budoucích generací. Hlavní úřad civilní ochrany proto v letech 1995 až 1997 připravil a realizoval se souhlasem tehdejšího Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) projekt experimentu na vybraných základních a středních školách s cílem ověřit, zda by bylo možné vyučovat některá témata týkající se právě ochrany obyvatelstva v některých tehdy vyučovaných předmětech, aniž by bylo nutné měnit osnovy a vytvářet samostatný nový předmět. Na základě pozitivních výsledků výše zmíněného experimentu došlo k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Pro tyto účely byla vydána metodická příručka pro potřeby učitelů, která obsahovala podrobnější informace, jak danou výuku realizovat. Z uvedených faktů vyplývá, že výuku prováděli učitelé bez patřičných znalostí z tohoto oboru a tomu také odpovídala kvalita předaných informací. Je zjevné, že pomyslná propast neznalosti základů ochrany obyvatelstva u dalších generací dětí se tak dále prohlubovala (Chlíbačková, 2007).

3.3 Výuka civilní ochrany v současnosti

Ke vzniku zcela nových přístupů k řešení problematiky ochrany obyvatelstva došlo v roce 2000, kdy došlo k přijetí tzv. krizových zákonů. Jednalo se o tyto zákony:

- Zákon č. **240/2000 Sb.**, o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. **239/2000 Sb.**, o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. **238/2000 Sb.**, o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Teprve v roce 2003 došlo k upřesnění témat výuky ochrany člověka za mimořádných událostí. Stalo se tak poté, co byl aktualizován Pokyn MŠMT č.j. 12050/03-22, který zpřesnil cíle a obsah výuky a nově stanovil její rozsah na šest vyučovacích hodin ročně v každém ročníku základních a středních škol. Šest hodin výuky ročně se nezdá být mnoho, ale na základě inspekční činnosti České školní inspekce je uvedená tematika funkční. Všechny školy zahrnuly uvedenou výuku do svých učebních plánů – nejčastěji probíhá jako součást předmětu Ochrana zdraví a první pomoc (záleží na škole, jak má předmět pojmenován) (Šiman, 2009).

3.3.1 Příprava budoucích pedagogů

Vzhledem k tomu, že v roce 1991 došlo ke zrušení učitelského oboru branná výchova na pedagogických vysokých školách, došlo k vytvoření nedostatku kvalitních pedagogů, kteří by mohli odpovědně vyučovat téma ochrany obyvatelstva. Další dílčí nedostatky byly zjištěny ve vzdělávání pedagogů, kteří se výukou ochrany obyvatelstva zabývají v současnosti. Tyto nedostatky bohužel souvisí s omezenou nabídkou vzdělávacích akcí v některých regionech. Na druhou stranu se stále najde řada škol, která nedoceňuje význam vzdělávání učitelů. Snahu o zlepšení situace projevuje Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, která zařadila ochranu člověka za mimořádných událostí do třech svých studijních programů.

Jedná se o následující předměty:

- Ochrana zdraví a první pomoc ve škole,
- Ochrana zdraví a první pomoc pro pedagogy,
- Ochrana zdraví a první pomoc.

Samozřejmě že Karlova Univerzita není jediná škola, která začlenila tuto výuku do praxe. Podobně jsou na tom také např. Západočeská univerzita a také třeba Ostravská univerzita (Šiman, 2009). Další možnosti vzdělávání do škol přinášejí jednotlivé složky IZS. Do škol se zavádějí různé preventivní programy, přednášky pro děti a v nemalé míře také návštěvy jednotlivých pracovišť základních složek IZS apod.

4 PROGRAM HASÍK CZ

Mezi jeden z nejvýznamnějších preventivních programů v oblasti prevence a výchovy dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva bezesporu patří program Hasík. Samotný program vznikl již v roce 1996.

4.1 Charakteristika programu Hasík

Program Hasík je preventivně výchovný program pro děti základních škol. Původním smyslem programu bylo navázat úvodní kontakty s pedagogy, získat je pro program a hlavně určit cílové skupiny dětí. Na základě získaných poznatků byl následně celý program rozdělen do několika rovin a cyklů, podobně jako je tomu u podobných programů např. v Anglii.

4.1.1 Vývoj programu

Počátečním impulsem pro vznik celého programu se bezpochyby stala stáž bratrů Mikulkových v kanadských městech Ancasteru a Kanatě (provincie Ontario). Oba bratři (Bohdan a Štěpán Mikulkovi) jsou příslušníci HZS Moravskoslezského kraje a pracují na územním odboru Bruntál. Program vznikl za podpory České asociace hasičských důstojníků (ČAHD) v roce 1996. Do roku 1998 probíhalo jeho zkušební ověřování na několika školách (základních i speciálních) a vyvíjela se tvorba metodiky práce s dětmi. Od roku 2001 je hlavním nositelem programu nezisková organizace Citadela Bruntál. Podporu našla také u tehdejšího krajského ředitele HZS Olomouckého kraje ing. Jiřího Horáčka. Tento moderně a pružně myslící člověk později pomohl programu zajistit prostředky pro vydání publikací zabývajících se zmíněnou tematikou, přičemž na první z nich se sám také aktivně podílel (hasik.cz[online]).

4.1.2 Cíle programu

Cílem programu Hasík bylo zaměřit se na děti základních škol a předat jim hlavně zábavnou formou základní informace, jak se chovat v krizových situacích. Počáteční cesta Štěpána a Bohdana Mikulky nebyla lehká a jednoduchá, ale přes všechna tato úskalí má v dnešní době v několika krajích velký úspěch.

4.2 Realizace programu

Realizace programu je uskutečňována občanským sdružením Citadela Bruntál, která je od roku 2000 jeho oficiálním realizátorem, ve spolupráci s HZS zainteresovaných krajů. V současné době jsou do projektu zapojeny HZS Moravskoslezského kraje (jako generální partner), HZS Olomouckého kraje (od roku 2007), HZS Jihomoravského kraje (od roku 2008) a HZS Zlínského kraje (od roku 2009). Vzdělávací program je akreditován MŠMT pod č.j. 21 258/2009-25-423 s platností do roku 2012.

4.2.1 Příprava instruktorů

Úvodní fázi výchovně vzdělávacího a preventivního programu tvoří odborný výcvik pro příslušníky HZS a JSDH, kteří jsou po jeho absolvování odborně vyškoleni pro práci "instructorů" a připraveni zahájit práci na školách. Výcvik probíhá formou třídního intenzivního metodického kursu (zpravidla je to jeden celý víkend včetně pátku). Dále po přibližně čtyřech až šesti týdnech, ve kterých si účastníci ověří metodiku prací s konkrétním kolektivem dětí na škole, následuje dvoudenní supervizní seminář, který slouží pro výměnu nově získaných zkušeností apod. Celkem se tedy jedná o čtyřicet vyučovacích hodin.

Teoretická část všech kurzů probíhá pod dohledem odborníků, kteří současně s působením programů na školách vydali odborné publikace nejen pro instruktory, kteří propagují jejich myšlenky, ale také pro pedagogické pracovníky a pro školy. Pro příklad zde mohou uvést publikaci z roku 2007 (revidované vydání v roce 2008 a 2009) s názvem "**Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva**", vydaná o.s. Citadela Bruntál ve spolupráci s HZS Moravskoslezského kraje, která reaguje na změnu metodiky výcviku instruktorů rozšířením tematiky o oblast ochrany obyvatelstva.

Kromě základních teoretických vědomostí, které není zase tak složité si zapamatovat, je kladen důraz na rozvoj komunikačních schopností při práci s dětmi. Při výcviku je totiž důležité naučit se hovořit s dětmi o věcech, které je zajímají a v průběhu těchto diskusí otevírat různá témata týkající se požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Děti jsou tak více zapojené do samotného vzdělávacího procesu a pomocí zážitkových forem výuky si více zapamatují.

Po absolvování tohoto výcviku si jednotliví instruktoři vytvoří dvojice a tyto pak navštěvují jednotlivé školy, kde realizují výuku (hasik.cz[online]).

4.2.2 Působení instruktorů na školách

Dvojice instruktorů vyučuje v třídních kolektivech na škole a realizuje vzdělávací bloky dle dané metodiky a schématu výuky (viz Příloha P I.) se stejnou skupinou dětí na základních a speciálních školách (příp. ve třídě víceletého gymnázia), což umožňuje navázání bližšího kontaktu a překonání komunikačních bariér. Podstatou programu je vzájemná důvěra a neustálá komunikace mezi přednášejícími instruktory a dětmi. V průběhu celého programu přednášející směřují k vytvoření kamarádské atmosféry, pomocí níž se pak děti stávají jeho aktivní součástí.

Velký důraz je kladen na maximální využití didaktických pomůcek a propagačních materiálů. Instruktoři se navzájem střídají a doplňují. Jeden vždy přednáší a druhý interaktivně ukazuje pomůcky, obrázky a podobné materiály (viz Příloha P II.) Tyto materiály většinou slouží jako drobná odměna pro děti. Materiály s sebou do školy přinášejí instruktoři, kteří je získali v kurzu. Zmíněné materiály, dětmi přinesené domů, plní zároveň další, neméně důležitou roli preventivního opatření i doma. Děti se s nimi zpravidla pochlubí před rodiči a tyto materiály slouží zároveň jako zdroj informací pro rodiče, kteří se tímto také nepřímo zapojí do výukového programu.

4.2.3 Další formy propagace

Propagační akce - každá třída je pozvána k návštěvě a prohlídce stanice jednotky HZS s ukázkou hasičské techniky; děti navštíví operační středisko a je jim vysvětlen princip služeb.

Média – důležitým pomocníkem na cestě k výuce jsou média (regionální tisk, rozhlas a televize).

Soutěže - "Soutěž draka Hasíka" v regionálním tisku atd.

4.3 Zkušenosti s aplikací programu ve Zlínském kraji

Organizaci programu Hasík na krajském ředitelství HZS Zlínského kraje zabezpečuje „krajský koordinátor“, který je příslušníkem odboru prevence. Vloni na jaře absolvovali první instruktoři a ke konci roku 2009 bylo vycvičeno již dvacetpět příslušníků HZS Zlínského kraje.

Pro propagaci programu Hasík ve Zlínském kraji byla vloni v létě navázána spolupráce s okresními metodiky prevence prostřednictvím krajského školského metodika. Koordinátoři jednotlivých územních odborů byli přizváni na porady školských metodiků prevence a porady ředitelů škol, kde byly podány podrobnější informace o tomto programu. Program je školám poskytován zdarma. Do měsíce října 2009 projevil zájem o tento program téměř devadesát škol.

V současné době je do programu Hasík zahrnuto již několik škol ve Zlínském kraji. Na jaře 2010 má být navíc připraveno dalších dvacetpět instruktorů z řad příslušníků HZS Zlínského kraje (Greibeníčková, 2009), přičemž tvoří skupiny pocházející z jednotlivých bývalých okresů a tímto způsobem dochází k pokrytí celého kraje novými instruktory.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Výzkum je soubor metod, kterými je možno zjistit stav určité předem vymezené záležitosti. Výzkum se zaměřuje na výzkumný problém a vhodně zvolenou metodou získá potřebné informace.

Výsledky výzkumu by měly být přínosem k dosavadnímu poznání zkoumané záležitosti. Předmětem výzkumu je stanovený cíl a v souladu s ním se hodnotí výsledky výzkumu. Závěrem výzkumu je jeho zhodnocení a jeho přínos pro další praxi (Průcha, Walterová, Mareš, 2008).

5.1 Cíle výzkumu

Tato bakalářská práce má zhodnotit znalosti a zájem o informace z oblasti ochrany obyvatelstva u žáků škol, kde byl program Hasík aplikován a znalosti a zájem žáků škol, kde tento program zařazen do výuky nebyl. Bakalářská práce má stanovený následující výzkumný cíl, který popisuje výzkumný problém na základě dílčích cílů.

5.1.1 Výzkumný cíl

Zjistit rozdíly v informovanosti o mimořádných událostech žáků oslovených škol a zmapovat zájem žáků o problematiku ochrany obyvatelstva.

5.1.2 Výzkumný problém

Existuje výrazná diferenciací znalostí mezi žáky druhého stupně základních škol, kteří již byli s problematikou ochrany obyvatelstva seznámeni a mezi těmi žáky, kteří tuto možnost dosud neměli?

5.1.3 Dílčí cíle

- 1) Zmapovat základní znalosti z oblasti ochrany obyvatelstva.
- 2) Zmapovat, zda žáci umějí nahlásit mimořádnou událost na tísňovou linku.
- 3) Zmapovat, jak by se žáci pravděpodobně zachovali při mimořádné události.
- 4) Zmapovat, zda mají žáci zájem o výuku ochrany obyvatelstva na školách.
- 5) Zmapovat, ve kterých předmětech je její výuka suplována.

5.2 Metodologie výzkumu

5.2.1 Pilotáž

Pilotáž je ověření postupu, který je plánovaný pro hlavní výzkum na malém vzorku respondentů (Průcha, Walterová, Mareš, 2008).

Pilotáž této bakalářské práce byla zaměřena především na srozumitelnost otázek a použitelnost odpovědí ke zhodnocení cíle hlavního výzkumu.

Pilotáž jsem provedl na vzorku pěti respondentů, které jsem do následné analýzy nezařadil. Tito respondenti mi tak umožnili některé položky v dotazníku lépe formulovat a dotazník byl připraven pro následný výzkum. Dotazník je k nahlédnutí v Příloze P IV.

5.2.2 Vzorek výzkumu

Výzkum této bakalářské práce byl prováděn na čtyřech základních školách. Vzhledem k situaci, že ve Zlínském kraji je program Hasík v začátcích a zatím probíhá školení instruktorů, zvolil jsem dvě školy zde a pro srovnání dvě školy v Moravskoslezském kraji, kde tento program před lety začal a kde je již mnoho škol proškoleny.

První výběrový vzorek tvoří žáci druhého stupně základních škol, kde program Hasík neproběhl – Základní škola T.G Masaryka Otrokovice p.o. a Základní škola Mánesova Otrokovice p.o.

Druhý výběrový vzorek tvoří žáci druhého stupně základních škol, kde program Hasík proběhl - Základní škola Orlová – Lutyně, p.o. (K. Dvořáčka 1230) a Základní škola Orlová – Lutyně, p.o. (Školní 862).

Obě organizace mi umožnily provést výzkum během měsíce března 2010.

5.2.3 Metody výzkumu

Pro zpracování praktické části bakalářské práce jsem zvolil sběr dat formou kvantitativního výzkumu, pomocí metody dotazníkového šetření.

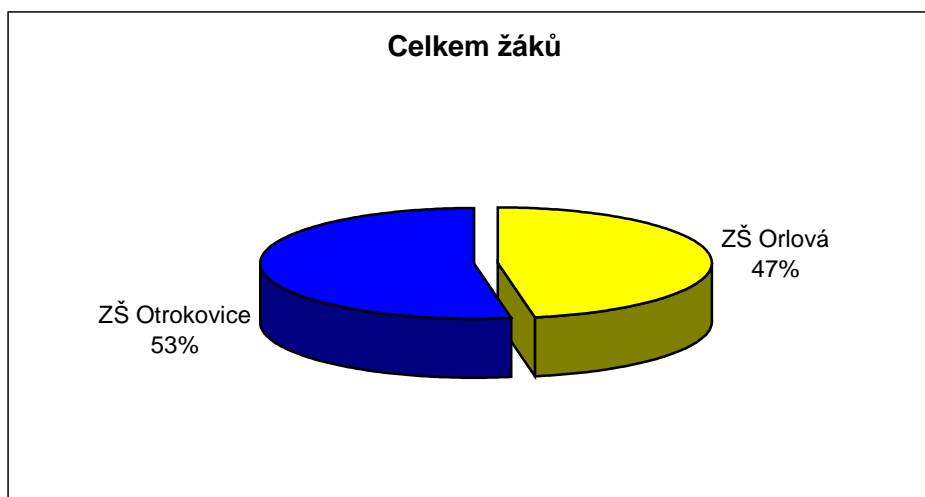
6 VLASTNÍ VÝZKUM

Vlastní výzkum byl prováděn na základě předložení dotazníku. Celkem jsem rozdál 160 dotazníků, z toho 80 dotazníků do škol v Otrokovicích a 80 dotazníků do škol v Orlové. Celková návratnost byla 146 dotazníků, z toho 79 dotazníků ze základních škol v Otrokovicích (2 dotazníky byly vyřazeny pro neúplnost údajů) a 69 dotazníků ze základních škol v Orlové. Celkovou použitelnost dotazníků pro výzkumné šetření dokládá tabulka č. 1, kde jsou počty distribuovaných dotazníků vyjádřeny v absolutních i relativních četnostech (Chráska, 2007).

tabulka 1 Celkové počty distribuovaných dotazníků

dotazníky	ZŠ Orlová		ZŠ Otrokovice		celkem	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
rozdáno	80	100,00	80	100,00	160	100,00
návratnost	69	86,25	79	98,75	148	92,50
vyřazeno	0	0,00	2	2,50	2	1,25
celkem k použití	69	86	77	96	146	91

graf 1 Celkové počty distribuovaných dotazníků

6.1 Struktura dotazníku

Dotazník byl záměrně anonymní, neboť jsem chtěl docílit toho, aby žáci neměli pocit, že jde o písemný test znalostí. V dotazníku byly použity otázky uzavřené i otevřené (Chráska, 2007).

Úvodní část byla věnována formálnímu úvodu a vytvoření podmínek pro možnou další diferenciaci výběrových vzorků dle věku, pohlaví a bydliště (město, vesnice).

Uvedený věk respondentů je v rozmezí 11 – 15 let, a tak splňuje moji podmínku analýzy žáků druhého stupně základních škol. Absolutní i relativní četnosti respondentů rozdělených dle pohlaví ukazuje tabulka č. 2. Tabulka č. 3 diferencuje respondenty dle bydliště, avšak vzhledem k nedostatečnému výzkumnému vzorku žáků z vesnice (pouze necelých 11%), nebudu toto dělení do následné analýzy začleňovat.

tabulka 2 Diferenciace respondentů dle pohlaví

Diferenciace dle pohlaví	ZŠ Orlová		ZŠ Otrokovice		celkem žáků	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
chlapci	27	39,13	44	57,14	71	48,63
dívky	42	60,87	33	42,86	75	51,37
celkem	69		77		146	

tabulka 3 Diferenciace respondentů dle bydliště

Diferenciace dle bydliště	ZŠ Orlová		ZŠ Otrokovice		celkem žáků	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
město	64	92,75	66	85,71	130	89,04
vesnice	5	7,25	11	14,29	16	10,96
celkem	69		77		146	

6.2 Výsledky dotazníkového šetření

➤ Položka č. 1

Znáš bezplatná telefonní čísla tísňového volání?

Žáci zde měli předepsané názvy tísňových linek a jejich úkolem bylo správně doplnit odpovídající telefonní čísla. Tabulka č. 4 ukazuje poměrně vysokou znalost tísňových

linek, i když je zde nepatrný rozdíl ve prospěch školy, kde Hasík proběhl. Osobně jsem si myslel, že 100% znalost zde bude více zastoupena, neboť se domnívám, že jde o základní znalosti každého člověka bez ohledu na výuku ve školách.

tabulka 4 Položka č. 1

Položka č.1	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
tísňová linka 112	38	90,48	24	88,89	39	88,64	28	84,85
tísňová linka 150	42	100,00	26	96,30	40	90,91	31	93,94
tísňová linka 155	42	100,00	26	96,30	41	93,18	32	96,97
tísňová linka 158	38	90,48	24	88,89	36	81,82	32	96,97
průměr - rel.četnost	95,24		92,59		88,64		93,18	
	93,92				90,91			

➤ Položka č. 2

Jaké základní složky tvoří Integrovaný záchranný systém?

Ze tří uvedených možností byla správně druhá odpověď, kterou v celkovém počtu uvedlo 91% respondentů. Jak dokládá tabulka č. 5, je zde rozdíl mezi výběrovými vzorky téměř 12% ve prospěch škol z Orlové, což ukazuje větší znalost struktury krizového systému.

tabulka 5 Položka č. 2

Položka č.2	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	1	2,38	1	3,70	9	20,45	3	9,09
b) správně	41	97,62	26	96,30	35	79,55	30	90,91
c)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
průměr správné odpovědi - rel.č.	96,96				85,23			
	91,09							

➤ Položka č. 3

Jdeš ze školy a uvidíš, jak stoupá kouř z panelového bytu. Zkus stručně popsat, co nahlásíš do telefonu na tísňovou linku, aby hasiči mohli co nejdříve přijet?

Jednalo se o otevřenou otázku s možností vlastní odpovědi. Položka je tímto náročnější na vyhodnocení, ale myslím si, že jen takto lze objektivně zjistit, na co všechno by si byli žáci v této krizové situaci schopni vzpomenout. Kdyby měli předepsané možnosti, myslím si, že by mohl být výsledek zkreslen. Zastoupení čtyř nejdůležitějších údajů, které uvedli žáci škol v Orlové, shrnuje tabulka č. 6. Tabulka č. 7 ukazuje odpovědi žáků ze škol v Otrokovicích. Zajímavý je fakt, že dívky všeobecně odpovídaly lépe a jejich formulace hovoru měla úplnější data. Je zde patrné, že žáci škol, kde program Hasík proběhl mají lepší představu o tom, jaké informace by od nich mohl dispečer tísňové linky požadovat. Dokonce často přidávali i informace navíc, jako např. kolik je tam zraněných, zda jsou v budově lidé, apod., což u žáků škol z Otrokovic zaznělo sporadicky. Stejně tak se u žádného dotazníku z Orlové nestalo, že by u této položky bylo napsáno „nevím“, jak tomu bylo hned u 3 žáků z Otrokovic. Jedna z klíčových informací je dle mého názoru udání adresy samotné události. Což uvedlo téměř 99% respondentů, ze škol, kde program Hasík proběhl. Naproti pouhým 85% u respondentů, kde tento program neproběhl.

tabulka 6 Položka č. 3 – ZŠ Orlová

Položka č.3	ZŠ ORLOVA					
	dívky		chlapci		celkem	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
co se stalo	38	90,48	20	74,07	58	84,06
kde se to stalo	41	97,62	27	100,00	68	98,55
jméno	20	47,62	13	48,15	33	47,83
telefonní číslo	0	0,00	2	7,41	2	2,90
informace navíc	16	38,10	3	11,11	19	27,54
průměr - rel.četnost	54,76		48,15		52,17	

tabulka 7 Položka č. 3 – ZŠ Otrokovice

Položka č.3	ZŠ OTROKOVICE					
	dívky		chlapci		celkem	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
co se stalo	37	84,09	19	57,58	56	72,73
kde se to stalo	41	93,18	25	75,76	66	85,71
jméno	28	63,64	15	45,45	43	55,84
telefonní číslo	1	2,27	1	3,03	2	2,60
informace navíc	6	13,64	1	3,03	7	9,09
průměr - rel.četnost	51,36		36,97		45,19	

➤ Položka č. 4

Co uděláš, když vidíš, že na někom hoří oděv?

Zde byli uvedeny tři možnosti, z nichž poslední byla správnou odpovědí. V tabulce č.8 je patrné, že zvláště chlapci v Orlové jsou na tuto situaci ve 100% teoreticky připraveni. Je s podivem, že se uvedenými možnostmi nenechal zlákat ani jeden. V této položce je celkově u všech respondentů vysoké procento správných odpovědí, ale i přesto žáci ze škol v Orlové pomyslně vedou o téměř 6%.

tabulka 8 Položka č. 4

Položka č.4	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	1	2,38	0	0,00	4	9,09	1	3,03
b)	1	2,38	0	0,00	0	0,00	1	3,03
c) správně	40	95,24	27	100,00	40	90,91	31	93,94
průměr správné odpovědi - rel.č.	97,62				92,42			
	95,02							

➤ Položka č. 5

Jakou barvou jsou v budovách značeny únikové cesty?

Z předepsaných tří odpovědí byla správně druhá, což jak dokládá tabulka č. 9, vědělo celých 95% všech respondentů. 100% znalostí dosáhli chlapci ze škol, kde program Hasík proběhl. Myslím si, že vzhledem k situaci, že drtivá většina oslovených respondentů je z města, měla by jim být tato informace notoricky známá i z běžného života, neboť jsou jistě naučení pohybovat se ve spleťtém bludišti hypermarketů, obchodních domů a výškových budov. Možná si jen více všímají reklamních poutačů a nikoliv důležitých informačních značení.

tabulka 9 Položka č. 5

Položka č.5	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	2	4,76	0	0,00	3	6,82	1	3,03
b) správně	40	95,24	27	100,00	39	88,64	32	96,97
c)	0	0,00	0	0,00	2	4,55	0	0,00
průměr správné odpovědi - rel.č.	97,62				92,80			
	95,21							

➤ Položka č. 6

Co uděláš, když si někdo popálí celé předloktí vřelou vodou?

Opět měli možnost žáci volit ze tří odpovědí, kdy správnou byla druhá možnost. V tabulce č. 10 je patrný výrazný rozdíl v přístupu obou zmiňovaných výzkumných vzorků, a to o 20%. Žáci škol, kteří byli proškoleni volili správné řešení v 91% (u dívek dokonce téměř 98%). Naproti tomu, žáci z Otrokovic pouze v 72% (chlapci dokonce pouze 58%). Domnívám, že tato položka vzhledem k ostatním položkám v dotazníku, shrnuje krizovou situaci, se kterou se mohou děti dostat do styku relativně nejčastěji. Výsledky této položky jsou, alespoň pro mě alarmující.

tabulka 10 Položka č. 6

Položka č.6	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	1	2,38	2	7,41	6	13,64	14	42,42
b) správně	41	97,62	23	85,19	38	86,36	19	57,58
c)	0	0,00	2	7,41	0	0,00	0	0,00
průměr správné odpovědi - rel.č.	91,40				71,97			
	81,69							

➤ Položka č. 7

Chceš si v kamarády v lese opéci špekáčky, můžeš zde rozdělat oheň?

V dotazníku jsem neuváděl pouze krizové situace, ale záměrně jsem začlenil i ty zcela běžné, které ovšem při nedodržení určitých podmínek mohou skončit katastrofou. Ze tří

uvedených možností byla správně druhá (viz tabulka č. 11), kterou v celkovém počtu volilo pouze 81% respondentů. Zde mě zklamali i samotní žáci z proškolených škol, neboť jejich výsledky jsou nižší než jsem čekal, a to pouhých 84%. Přesto neproškolení žáci mají znalosti o této problematice ještě o 6% nižší, tedy 78%. Možná k této neznalosti vede i samotný fakt, že došlo v devadesátých letech ke zrušení branné výchovy na školách (viz teoretická část), kde měli děti možnost si takové chování více osvojit.

tabulka 11 Položka č. 7

Položka č.7	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	0	0,00	0	0,00	2	4,55	2	6,06
b) správně	35	83,33	23	85,19	37	84,09	24	72,73
c)	7	16,67	4	14,81	5	11,36	7	21,21
průměr správné odpovědi - rel.č.	84,26				78,41			
	81,33							

➤ Položka č. 8

Co uděláš při požáru v místnosti, kde se nacházíš?

Zde byla správnou odpovědí třetí možnost, výsledky shrnuje tabulka č. 12. V celkovém počtu odpovědělo správně 95% respondentů. Potěšila mě reakce žáků z proškolených škol, kde by se zachovali správně v 99% (chlapci dokonce opět ve 100%), pouze jedna dívka by volila možnost „*skok z okna*“. Tuto špatnou možnost bohužel volilo i celých 9% chlapců a 5% dívek z Otrokovic. Když si pomyslíme, že tuto možnost volili v klidném prostředí své třídy, kde si mohli vše promyslet, děším se toho, jak by mohli reagovat v opravdové stresové situaci.

tabulka 12 Položka č. 8

Položka č.8	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	0	0,00	0	0,00	1	2,27	0	0,00
b)	1	2,38	0	0,00	2	4,55	3	9,09
c) správně	41	97,62	27	100,00	41	93,18	30	90,91
průměr správné odpovědi - rel.č.	98,81				92,05			
	95,43							

➤ Položka č. 9

Víš, jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?

Tuto položku jsem začlenil do dotazníku úmyslně, neboť jak vím i z reakcí dospělých lidí ve svém okolí, není tato povědomost rozšířena. Což dokazuje i výsledek škol z Otrokovic, kde v celkovém počtu odpovědělo správně pouze 26% žáků (viz tabulka č. 13). Zde je patrný dobrý výsledek interaktivní výuky v Orlové (téměř 70%), neboť při výuce programu Hasík mají možnost přímo dané varování slyšet z nahrávky.

tabulka 13 Položka č. 9

Položka č.9	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a)	10	23,81	8	29,63	32	72,73	16	48,48
b) správně	29	69,05	19	70,37	8	18,18	11	33,33
c)	3	7,14	0	0,00	4	9,09	6	18,18
průměr správné odpovědi - rel.č.	69,71				25,76			
	47,73							

➤ Položka č. 10

Jak by jsi se choval/a v přírodě za silné bouřky?

Z uvedených tří odpovědí byla správně první. Výsledky ukazuje tabulka č. 14. V celkovém počtu ji volilo 94% respondentů. Výrazný rozdíl mezi oběma výzkumnými vzorky však

není (pouze 3%). Je vidět, že na tento známý přírodní jev může upozornit například učitel fyziky v probírané látce, stejně tak je zde určitě patrný vliv výchovy v rodině.

tabulka 14 Položka č. 10

Položka č.10	ZŠ ORLOVÁ				ZŠ OTROKOVICE			
	dívky		chlapci		dívky		chlapci	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
a) správně	40	95,24	26	96,30	42	95,45	30	90,91
b)	1	2,38	1	3,70	1	2,27	2	6,06
c)	1	2,38	0	0,00	1	2,27	1	3,03
průměr správné odpovědi - rel.č.	95,77				93,18			
	94,47							

➤ Položka č. 11

Proběhl na vaší škole program Hasík CZ pod vedením instruktorů z řad hasičů?

Cílem této položky bylo vytvořit podmínky pro diferenciaci základních výběrových vzorků (viz tabulka č. 15).

tabulka 15 Položka č. 11

Položka č.11	ZŠ ORLOVÁ		ZŠ OTROKOVICE		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
ano	69	100,00	0	0,00	69	47,26
ne	0	0,00	77	100,00	77	52,74

➤ Položka č. 12

Pokud na vaší škole tento program proběhl, byly pro tebe takto získané informace zajímavé?

Tato položka mi měla opovědět na výzkumný cíl mé bakalářské práce. Položka se vztahovala k žákům škol, kde byl program Hasík realizován a měla zmapovat jejich zájem o tuto problematiku a program samotný. Je zde patrné (viz tabulka č. 16), že je tento

program v drtivé většině oslovil (celkem téměř 90%) a o další informace by mělo zájem celých 42%.

tabulka 16 Položka č. 12

ZŠ ORLOVÁ						
Položka č.12	dívky		chlapci		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
ano	18	42,86	15	55,56	33	47,83
zájem o další informace	19	45,24	10	37,04	29	42,03
ne, nezajímá mě to	5	11,90	2	7,41	7	10,14

➤ Položka č. 13

Pokud na vaší škole tento program neproběhl, měl/a by jsi o takový program zájem?

Tato položka opět sloužila k odpovědi na výzkumný cíl. Položka se vztahovala k žákům škol, kde program Hasík realizován nebyl. Účelem bylo zjistit, zda vůbec by o tyto informace nějaký zájem měli, nebo je považují za nepodstatné. Jak dokládá tabulka č. 17 v celkovém počtu 83% by žáci tento program přivítali.

tabulka 17 Položka č. 13

ZŠ OTROKOVICE						
Položka č.13	dívky		chlapci		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
ano	37	84,09	27	81,82	64	83,12
ne, nezajímá mě to	7	15,91	6	18,18	13	16,88

➤ Položka č. 14

Vyučujete se u vás na škole tato témata i v jiných předmětech?

Tato položka sloužila spíše pro moji informovanost, neboť mě z profesního hlediska zajímá, jaké mají žáci možnosti se o této problematice něco dozvědět. Překvapením pro mě

byly nesrovnalosti všech čtyř škol, což nasvědčuje tomu, že spíše záleží na každé škole samotné, kam tuto výuku začlení, než že by byl nějaký jednotný celorepublikový systém. A jak ukazuje tabulka č. 18 v téměř 70% tato výuka není začleněna vůbec.

tabulka 18 Položka č. 14

Položka č.14	ZŠ ORLOVÁ		ZŠ OTROKOVICE		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
nikde	49	71,01	53	68,83	102	69,86
výchova ke zdraví	0	0,00	9	11,69	9	6,16
občanská výchova	16	23,19	10	12,99	26	17,81
přírodopis/prvouka	3	4,35	4	5,19	7	4,79
výtvarná výchova	0	0,00	1	1,30	1	0,68

➤ Položka č. 15

Jsi členem sboru dobrovolných hasičů?

Touto položkou jsem chtěl opět z vlastního zájmu zjistit, jak se děti k této problematice staví z hlediska aktivit mimo školní lavice. Jak je vidět v tabulce č. 19 zájem navštěvovat SDH by mělo 14% dětí, naopak smutnou pravdou je, že ze 146 respondentů je členem SDH pouze jeden chlapec. Příčinou je pravděpodobně to, že většina dětí byla z města. Z vlastní zkušenosti vím, že tradice SDH pomalu upadá a to hlavně ve městech. Udržuje se spíše na vesnicích a v menších městech, kde není tak pestrá nabídka jiných zájmových aktivit. Na vesnici je to navíc otázka rodinné tradice - dědeček byl členem SDH, otec je členem SDH a syn s největší pravděpodobností bude také členem SDH.

tabulka 19 Položka č. 15

Položka č.15	CELKOVÉ ÚDAJE									
	dívký		chlapci		ZŠ ORLOVÁ		ZŠ OTROKOVICE		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
ano	0	0,00	1	1,67	0	0,00	1	1,30	1	0,68
ne	79	91,86	45	75,00	61	88,41	63	81,82	124	84,93
ne, ale mám zájem	7	8,14	14	23,33	8	11,59	13	16,88	21	14,38

6.3 Zhodnocení výzkumu

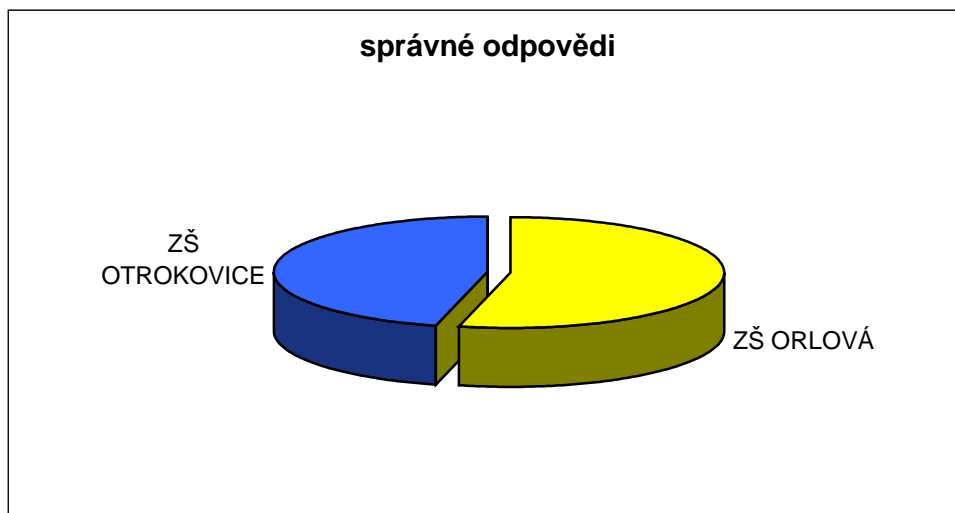
Odpověď na samotný výzkumný problém bakalářské práce, zda existuje výrazná diference znalostí mezi žáky druhého stupně základních škol, kteří již byli s problematikou ochrany obyvatelstva seznámeni a mezi těmi žáky, kteří tuto možnost dosud neměli, shrnuje tabulka č. 20. Do této tabulky jsem pro přehlednost zařadil výsledky správných odpovědí všech uzavřených otázek, týkajících se přímo teoretických znalostí z problematiky ochrany obyvatelstva (otevřenou otázku v položce č. 3 jsem do této tabulky nezahrnul).

Jak již vyplývá z předešlé analýzy jsou patrné rozdíly v povědomí žáků zmiňovaných výzkumných vzorků. V celkovém počtu respondentů byla správnost odpovědí v průměru 85%. Při srovnání obou výzkumných vzorků vidíme, že žáci škol v Orlové, kde program Hasík vyučován byl, odpovídali správně téměř v 92%. U žáků škol v Otrokovicích, kde program Hasík ještě aplikován nebyl, byla správnost odpovědí v 79%. Ve znalostech obou výzkumných vzorků je jistá diference, i když ne tak velká jak jsem původně předpokládal.

tabulka 20 Správné odpovědi celkem

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI	CELKOVÉ ÚDAJE					
	ZŠ ORLOVÁ		ZŠ OTROKOVICE		CELKEM	
	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.	abs.č.	rel.č.
Položka č.1	65	94,20	70	90,91	135	92,47
Položka č.2	67	97,10	65	84,42	132	90,41
Položka č.4	67	97,10	71	92,21	138	94,52
Položka č.5	67	97,10	71	92,21	138	94,52
Položka č.6	64	92,75	57	74,03	121	82,88
Položka č.7	58	84,06	61	79,22	119	81,51
Položka č.8	68	98,55	71	92,21	139	95,21
Položka č.9	48	69,57	19	24,68	67	45,89
Položka č.10	66	95,65	62	80,52	128	87,67
PRŮMĚR	91,79		78,93		85,01	

graf 2 Správně odpovědi celkem

Samotným výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit rozdíly v informovanosti o mimořádných událostech žáků oslovených škol, což dokládají výsledky v tabulce č. 20 a zároveň zmapovat zájem žáků o problematiku ochrany obyvatelstva. Jak ukazují tabulky č. 16 a č. 17 žáci o tuto problematiku zájem mají. Dokonce 14% dětí by o ni mělo zájem v mimoškolních aktivitách (viz Položka č. 15). Stejně tak se ukázalo, že i žáci, kde tento program neproběhl mají o jeho výuku zájem v celých 83% (jak dokládá položka č. 13).

6.4 Praktické doporučení

Výsledky výzkumu této bakalářské práce by mohly sloužit základním školám jako materiál pro inspiraci a vodítko k následnému zpracování vlastní koncepce výuky ochrany obyvatelstva. Neboť, jak jsem pochopil mají školy v této oblasti volné pole působnosti a jednotná koncepce prakticky neexistuje.

Při psaní bakalářské práce jsem spolupracoval s občanským sdružením Citadela Bruntál, propagátorem výukového programu Hasík. Výsledky pro ně určitě budou užitečným přínosem a poslouží jako pozitivní zpětná vazba ukazující, že jejich snažení a vytrvalost není zbytečná.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá problematikou ochrany obyvatelstva. Jsou zde rozebrány pojmy jako mimořádná událost, krizové situace, krizové řízení, ochrana obyvatelstva, civilní ochrana, integrovaný záchranný systém. Značná část teorie má především **nastítnit** dřívější i současnou výuku ve školách. Téma civilní ochrany je totiž natolik obsáhlé a komplikované, že tato práce mohla pouze **nastítnit** jakým směrem se tato problematika ubírá a kam může směřovat do budoucna.

V praktické části práce byl stanoven výzkumný cíl a dílčí cíle, na které mi pomohlo odpovědět dotazníkové šetření pomocí dotazníku sestaveného z otázek, týkajících se civilní ochrany obyvatelstva a požární ochrany, jejichž základy by se žáci měli naučit na základní škole. S ohledem na malý rozsah základního souboru (146 respondentů) a vzorku pouze ze čtyř škol ze Zlínského a Moravskoslezského kraje, nelze zcela jednoznačně výsledky generalizovat na celou republiku.

Výzkumným cílem bylo zjistit rozdíly v informovanosti o mimořádných událostech žáků oslovených škol a zmapovat jejich zájem o problematiku ochrany obyvatelstva. Jak vyplývá z výsledků dotazníkového šetření, lze říci, že znalosti této problematiky jsou v podvědomí každého žáka. Mě samotného překvapilo, že se v celkovém součtu objevilo vysoké procento správných odpovědí. Ale i přesto je patrné, že v některých, zvláště specifických otázkách, je vidět značnější rozdíly ve znalostech ve prospěch žáků škol, kde byl program Hasík uskutečněn. Což potvrzuje můj předpoklad, že žáci škol, kde program Hasík proběhl, jsou lépe teoreticky připraveni na řešení mimořádných situací. Výrazné jsou i výsledky mapující zájem žáků o problematiku ochrany obyvatelstva, které ukazují, že žáci všeobecně o tyto informace zájem mají. Tam, kde program Hasík proběhl, je zájem o něco vyšší (90%), což může ukazovat na skutečnost, že žáci ví, jak samotná výuka probíhá a tudíž je takto získané informace oslovily a dokonce by si ve 42% přáli jejich další výuku. Ale i u těch žáků, kteří s programem nemají žádné zkušenosti, je zájem o tyto informace 83%, což je dle mého názoru hodně vysoká hodnota a její potenciál by se měl využít.

Myslím si, že tato oblast je velice rozsáhlá a málo zmapovaná, čímž připravuje pole pro další výzkumy. Jedním ze zajímavých výzkumů by jistě mohlo být ověření znalostí samotných učitelů a vůbec jejich zájmu o vyučování této problematiky na školách.

Tato práce mi doplnila teoretické poznatky z tohoto velice obsáhlého oboru. Praktická část mi dodala přece jen trochu optimismu, že se začíná něco dít a vyrůstá nová generace, která se bude moct v krizových situacích opřít o pevné teoretické základy a zkušenosti získané na základní škole. Myslím si, že si tato problematika zasluhuje větší pozornost nejen odborné veřejnosti a zákonodárců, ale i nás samotných.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENEŠ, P. et al. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Havárie s únikem nebezpečných látek, radiační havárie*. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-818-5.
- [2] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [3] JANEČEK, F., ČEPIČKA, V. *Co má vědět každý občan o civilní obraně*. Praha: Naše vojsko, 1984.
- [4] LINHART, P. et al. *Ochrana člověka za mimořádných situací: Příručka pro učitele základních a středních škol*. Praha: Tech-market, 1999. ISBN 80-86114-25-2.
- [5] MARTÍNEK, B. et al. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Příručka pro učitele základních a středních škol. 2. roz. vyd.* Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6.
- [6] MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele středních škol*. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN 80-86640-35-3.
- [7] MIKULKA, B., MIKULKA, Š., PIŇOS, M. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základních a speciálních škol.1.vyd.* Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3.
- [8] PIŇOS, M., TOMAN, S. *Hovořte s dětmi otevřeně. 2. upr. vyd.* Bruntál: Citadela, o.s., 2004.
- [9] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník. 4. aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- [10] ŠVEC, V., HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu: Pracovní sešit*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3.
- [11] VOLF, O. *Požární taktika - Záchranné práce - Záchrana osob obecně – Aspekty provádějící záchranu*. Ostrava, 1999. SPBI - konspekt 1-2-01.
- [12] Časopis 112: Odborný časopis požární ochrany, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva. 2005, roč. IV.

- [13] Časopis 112: Odborný časopis požární ochrany, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva. 2006, roč. V.
- [14] Časopis 112: Odborný časopis požární ochrany, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva. 2007, roč. VI.
- [15] Časopis 112: Odborný časopis požární ochrany, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva. 2008, roč. VII.
- [16] Časopis 112: Odborný časopis požární ochrany, Integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva. 2009, roč. VIII.
- [17] Hasičské noviny: List Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. 2009, roč. 20.

Internetové zdroje:

<http://www.hasik.cz>

<http://www.hasik.cz/citadela/>

<http://www.hasik.cz/publikace/index.html>

<http://www.hzscr.cz/ochrana-obyvatelstva.aspx>

<http://www.ioolb.cz/>

<http://www.pozary.cz/rubriky/extra>

<http://www.hzs-zlkraje.cz/>

<http://www.hzscr.cz/clanek/prirucky.aspx>

http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=13&rok=03&odkaz=civilni.html

Legislativní zdroje:

Zákon č. **238/2000 Sb.**, o Hasičském záchranném sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **239/2000 Sb.**, o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **240/2000 Sb.**, o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. **133/1985 Sb.**, o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

abs. četnost	absolutní četnost
ČAHD	Česká asociace hasičských důstojníků
ČSČK	Československý červený kříž
ČSTV	Československý svaz tělovýchovy
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	integrovaný záchranný systém
JSDH	jednotka sboru dobrovolných hasičů
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PČR	Policie České republiky
PO	Požární ochrana
p.o.	příspěvková organizace
rel. četnost	relativní četnost
roč.	ročník
SDH	sbor dobrovolných hasičů
SPO	Svaz požární ochrany
SSM	Socialistický svaz mládeže
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
ZZS	zdravotnická záchranná služba

SEZNAM TABULEK

tabulka 1 Celkové počty distribuovaných dotazníků	31
tabulka 2 Diferenciace respondentů dle pohlaví.....	32
tabulka 3 Diferenciace respondentů dle bydliště	32
tabulka 4 Položka č.1	33
tabulka 5 Položka č.2	33
tabulka 6 Položka š.3 – ZŠ Orlová	34
tabulka 7 Položka š.3 – ZŠ Otrokovice.....	34
tabulka 8 Položka č.4	35
tabulka 9 Položka č.5	36
tabulka 10 Položka č.6.....	36
tabulka 11 Položka č.7	37
tabulka 12 Položka č.8.....	38
tabulka 13 Položka č.9	38
tabulka 14 Položka č.10.....	39
tabulka 15 Položka č.11	39
tabulka 16 Položka č.12	40
tabulka 17 Položka č.13	40
tabulka 18 Položka č.14	41
tabulka 19 Položka č.15	41
tabulka 20 Správné odpovědi celkem	42

SEZNAM GRAFŮ

graf 1 Celkové počty distribuovaných dotazníků.....	31
graf 2 Správně odpovědi celkem.....	43

SEZNAM PŘÍLOH

- P I.   PŘEHLED TÉMAT VÝUKY**
- P II.   METODICKÉ POMŮCKY**
- P III.   ŽÁDOSTI O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÝCH ŠETŘENÍ**
- P IV.   DOTAZNÍK**

PŘÍLOHA P I: PŘEHLED TÉMAT VÝUKY

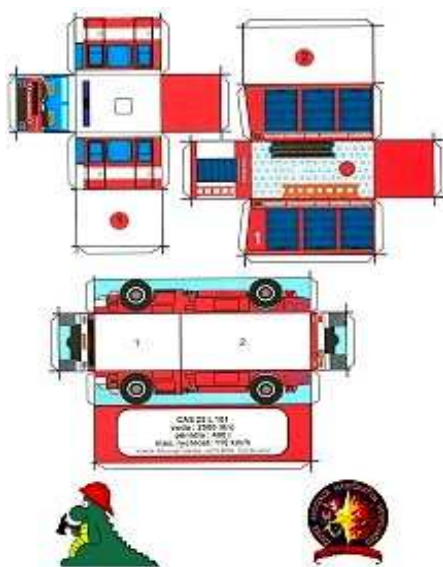
1. stupeň základního školství

- Kdo to jsou hasiči, co je jejich práce (hasiči a moje osobní zkušenost s nimi)
- Jak poznáme hasiče (ukázka dýchacího přístroje)
- Co je to bezplatná telefonní linka tísňového volání
- V čem je nebezpečné zneužití tísňových telefonních čísel, jak správně nahlásit požár
- Hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici
- Který oheň je "dobrý" a který oheň je "zlý" (proměna dobrého ohně ve zlý)
- Nalezené zápalky a "hra" s nimi
- Co dělat, když na mě hoří oblečení a jaké jsou základní zásady první pomoci při jednoduchých popáleninách
- Odkud hrozí nebezpečí u nás doma a na co nezapomenout při odchodu z domu
- Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat
- Domácí únikový plán, způsob vyhlášení poplachu a únikové cesty na škole
- Co je to varovný signál a co budu dělat, když jej uslyším

2. stupeň základního školství

- Hasiči a moje nové osobní zkušenosti s nimi (upřesnění dalších činností hasičů)
- Co je to IZS a číslo 112 - jednotné evropské číslo tísňového volání
- Nahlášení dopravní nehody a hlášení události pomocí krátké textové zprávy (SMS)
- Širší souvislosti přeměny "dobrého" ohně v oheň "zlý" a to především ve vztahu k nezodpovědnému jednání dětí i dospělých (zodpovědnost za mladší sourozence)
- Podrobnější a více aktivní první pomoc při popáleninách
- Co to jsou hasicí přístroje a "ohňový trojúhelník"
- Lesní požáry a požáry v přírodě
- Další informace týkající se tématu "Na co nezapomenout při odchodu z domu"
- Jak poznám, když hoří u nás doma a co dělat (odkud hrozí nebezpečí u nás doma)
- Nebezpečné plyny při požáru, první pomoc při nadýchání se kouře a co to je požární hlásič
- Únikové cesty veřejných budov a požární poplach v naší škole
- Co je to varovný signál a co dělat, když jej uslyším
- Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště - zásady opuštění bytu a obsah evakuačního zavazadla
- Jak se budu chránit při úniku nebezpečných látek (prostředky improvizované ochrany - rozdíly oproti utěsnění místnosti při požáru)
- Další nebezpečí v přírodě i ve městě

PŘÍLOHA P II: METODICKÉ POMŮCKY

OHŇOVÝ TROJÚHELNÍK

Každý ohněn potřebuje k „životu“ zápalnou teplotu, horlavou látku a kyslík (vzduch). Pokud některá z těchto podmínek hoření chybí, ohněn sám uhasíná.

PŘÍLOHA P III: ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice a Pedagogika, studijního oboru Sociální pedagogika.

Jméno a příjmení studenta	Petr Mazáč
Téma bakalářské práce	Program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany
Skupina respondentů	Žáci 2. stupně základních škol
Pracoviště	Základní škola, J. Žižky 1355, 765 02 Otrokovice

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 22.3. 2010

.....

student

.....
vedoucí bakalářské práce

V Otrokovicích dne .....

.....
Za základní školu
Základní škola T.G. Masaryka Otrokovice
příspěvková organizace
Jana Žižky 1355, 765 02 Otrokovice
IČ: 75020238

ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice a Pedagogika, studijního oboru Sociální pedagogika.

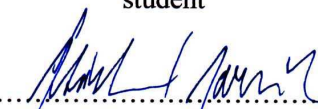
Jméno a příjmení studenta	Petr Mazáč
Téma bakalářské práce	Program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany
Skupina respondentů	Žáci 2. stupně základních škol
Pracoviště	Základní škola, Mánesova 908, 765 02 Otrokovice

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 22.3. 2010

.....

student

.....

vedoucí bakalářské práce

Základní škola

Mánesova Otrokovice

příspěvková organizace

.....

Za základní školu

V Otrokovicích dne .....

ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice a Pedagogika, studijního oboru Sociální pedagogika.

Jméno a příjmení studenta	Petr Mazáč
Téma bakalářské práce	Program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany
Skupina respondentů	Žáci 2. stupně základních škol
Pracoviště	Základní škola, K. Dvořáčka 1230, Orlová-Lutyňe

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 15.3. 2010

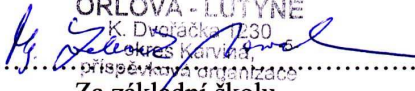

.....

student

.....

vedoucí bakalářské práce

V Orlové dne 30.3.2010

ZÁKLADNÍ ŠKOLA
ORLOVA - LUTYNĚ
K. Dvořáčka 1230
Orlová-Lutyňe

.....
příspěvková organizace
Za základní školu

ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Specializace v pedagogice a Pedagogika, studijního oboru Sociální pedagogika.

Jméno a příjmení studenta	Petr Mazáč
Téma bakalářské práce	Program Hasík CZ Výchova dětí v oblasti požární ochrany
Skupina respondentů	Žáci 2. stupně základních škol
Pracoviště	Základní škola, Školní 862, Orlová-Lutyně

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 15.3. 2010

.....
student

.....
vedoucí bakalářské práce

V Orlově dne 31.3.2010

.....
Za základní školu

ZÁKLADNÍ ŠKOLA
Orlová - Lutyně
Školní 862 okres Karviná,
příspěvková organizace -1-

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK

Vážení studenti,

dostáváte nyní do rukou anonymní dotazník, který je součástí mé bakalářské práce na téma: Program Hasík CZ (Výchova dětí v oblasti požární ochrany). Bude od Vás velmi laskavé, když věnujete svůj čas na vyplnění tohoto dotazníku a budete se snažit svými odpověďmi mně pomoci.

Předem Vám za spolupráci děkuji !!

Petr Mazáč, student ÚPV UTB Zlín

Vždy označte pouze jednu odpověď, eventuelně doplňte. Pokud Vám budou některé otázky nejasné, ptejte se, prosím !!

Věk:.....

Třída:.....

chlapec

dívka

Kde bydlíš?

vesnice (do 2000 obyvatel)

město (nad 2000 obyvatel)

---

1. Znáš bezplatná telefonní čísla tísňového volání? Prosím o doplnění:

Evropské číslo tísňového volání .....

Hasičský záchranný sbor ČR .....

Zdravotnická záchranná služba .....

Policie ČR .....

2. Jaké základní složky tvoří Integrovaný záchranný systém (IZS)?
- záchraná služby, nemocnice, polikliniky a lékárny
  - hasiči, záchranná služba, policie
  - autobusy, vlaky a městská doprava
3. Jdeš ze školy a vidíš jak stoupá kouř z panelového bytu. Zkus stručně napsat, co nahlásíš do telefonu na tísňovou linku, aby hasiči mohli co nejdříve přijet?
- .....
.....
.....
4. Co uděláš, když vidíš, že na někom hoří oděv?
- Zavolám ne něj: „Rychle utíkej!“, protože proudem vzduchu oheň zhasne.
  - Raději nebudu nic podnikat, abych se nezranil/a.
  - Zavolám na něj: „Zastav se, lehni si a kutálej se!“
5. Jakou barvou jsou v budovách značeny únikové cesty?
- žlutou
  - zelenou
  - žádnou
6. Co uděláš, když si někdo popálí celé předloktí vřelou vodou?
- natru postižené místo silnou vrstvou krému nebo masti
  - chladím předloktí alespoň 20 minut tekoucí vodou
  - rychle poliji celé předloktí alkoholem, aby se to zneutralizovalo
7. Chceš si s kamarády v lese opéct špekáčky, můžeš zde rozdělát ohniště?
- ohniště v lese rozdělát mohu, ale musím ho dobře schovat
  - ohniště v lese rozdělát nesmím, protože musí být nejméně 50 m od lesa
  - ohniště v lese rozdělát mohu, ale musím mít po ruce láhev s vodou

8. Co uděláš, při požáru v místnosti, kde se nacházíš?
- schovám se do skříně nebo pod postel a počkám na pomoc
  - vyskočím z okna
  - budu se držet u země, dýchat přes nějakou látku a budu se snažit pohybovat podél zdi směrem k východu
9. Víš, jaké varování ohlašuje kolísavý tón sirény, který trvá 140 vteřin?
- požární poplach
  - všeobecná výstraha
  - výjezd hasičů
10. Jak by jsi se choval/a v přírodě za silné bouřky?
- schovám se v lese v nízkém porostu, nebo si dřepnu nebo lehnu v nějaké větší prohlubni
  - schovám se pod nejvyšší strom
  - schovám se pod sloup elektrického napětí
11. Proběhl na vaší škole program Hasík CZ (výchova dětí v oblasti požární ochrany) pod vedením instruktorů z řad hasičů?
- ano
  - ne
12. Pokud na vaší škole tento program proběhl, byly pro tebe takto získané informace zajímavé? Pokud neproběhl, přejdi k otázce č.13.
- ano
  - ano a měl/a bych zájem o další informace
  - ne, tato problematika mě nezajímá
13. Pokud na vaší škole tento program neproběhl, měl/a by jsi o takový program zájem?
- ano
  - ne, tato problematika mě nezajímá

14. Vyučuje se u vás na škole tato témata i v jiných předmětech?

Pokud ano, napiš v jakých .....

.....

15. Jsi členem sboru dobrovolných hasičů?

- a) ano
- b) ne
- c) ne, ale měl/a bych zájem